

Lipsahduksia tulee väistämättä, joten niistä ei pidä lannistua vaan suunnata eteenpäin. Voi olla vaikeaa luopua ylensyömisestä, joka on ehkä vuosikautsia antanut myös paljon hyviä hetkiä. Ahmijan itsetunto kaippaa usein kohennusta ja pakkomielteet saattavat vaivata. Riittämättömyyden ja arvottomuuden tunteet ovat tavallisia, stressi ja alakulo vaanivat nurkan takana, yksinäisyys voi olla kiduttavaa. Kaikkiin näihin tilanteisiin kirjoittajat ovat löytäneet konkreettisia ja käytännönläheisiä ohjeita. Mukana on paljon esimerkkejä eri ihmisten kokemuksista ja listoja siitä, mitä kannattaa tehdä ja mitä välttää. Mistään poikkeuksellisen uudesta tai ihmeellisestä ohjelmasta ei ole kysymys, mutta samoihin kansiin on koottu kattavasti elämänhallintaa edistävää tietoutta.

Kirjan yhdeksästä kirjoitajasta viisi on lääkäreitä, muita ovat psykologi, terapeutti, ravitsemusterapeutti ja toimittaja. Mahdollisesti viimeksi mainittua on kiittäminen siitä, että kieliasu on selkeää, konstailematonta ja helppolukuista.

Tartuin *Irti ahminnasta* -kirjaan erään syömishäiriöstä kärsivän

tuttavan kiiteltyä siitä. Hän arveli, että kirja voisi mutatis mutandis auttaa myös muunlaisista addiktioista kärsiviä. Vaikuttaisiko se mahdolliselta?

Ensimmäisenä ylensyömisessä rinnalla tulee mieleen ylenjuominen. Oireet ovat varsin pitkälle samanlaisia, samoin varmaan taustatekijät. Myös juomari kaipaasi tukikeppejä ja vaihtoehtoisia keinoja ahdistuksensa helpottamiseksi. Pitkälle alkoholisoitunut tuskin kirjaan tarttuu, mutta muille juomisesta huolestuneille voisi siitä olla ainakin alustavaa apua. Viisaasti kirjoittajat toteavat, ettei pelkkä lukeminen välttämättä auta, vaan saatetaan tarvita myös muunlaista tukea. Entä pelihimo, shoppailu ja muut addiktiot? Voisin kuvitella, että itse kukin löytäisi kirjasta itselleen sopivia käytöstä muokkavia ohjeita ja vinkkejä. Varsinkin kiusausten tunnistaminen ja niiden välttäminen on kaikille addiktoituneille tärkeää.

Samoin kuin syömiseen, myös kaikenlaisiin ohjeisiin liittyy voimakkaita ristiriitaisia tunteita. Jotkut kokevat ne itseensä kohdistuvina loukkauksina – vai pitäisikö tässä yhte-

ydessä puhua pakkosyööstä? ”Älä tule isäas neuvomaan”, näpätty jo Koskelan Akseli aikoinaan. Tähän kirjaan liittyen sosiaalisessa mediassa on pilkattu erityisesti tietoiseen syömiseen johdattelevaa kolmen rusinan harjoitusta. Se peräti aliarvioi jonkun asiasta netissä (kirjaa tietenkään lukematta) keskustelevalle älyä, aivan kuin ohjeet olisi kirjoitettu nimenomaan lukijaa väheksyen.

Tavallisimmin ammattilaisten puoleen kääntyvät pettyvät kuitenkin siihen, etteivät saa selkeitä ohjeita ja neuvoja. Tunnesolmujensa kanssa kamppailevalle henkilölle maanläheiset, arkipäiväisetkin vinkit voivat antaa hyödyllistä, konkreettista tarttumapintaa omien valintojen tueksi. Tietenkään osa ohjeita saaneista ihmisistä ei niitä noudata tai tekee joitain tuloksettomia yrityksiä vähän sinne päin. Heillekin on tärkeä sanoa, että tilanteeseensa voi vaikuttaa omin toimin.

Kaiken kaikkiaan pidän tätä kirjaa oivallisena apuvälineenä itseä vaivaavan käytöksen muokkaamiseksi hedelmällisempään suuntaan. Ei pidä jäädä tuleen makaamaan.

Laveasti työpolitiikasta

ILKKA PIRTILÄ

Pertti Koistinen on kirjoittanut magnumkokoa olevan kirjan työn, työvoiman ja politiikan suhteista. Tekijä on pyrkinyt tekemään sekä ajantasaisen kokonaisanalyysin että oppikirjan työstä ja politiikasta. Kirjassa on haluttu määrittää keskeiset työ-

voimapolitiikan käsitteet ja teorialat. Teos soveltuu kustantajan esitteen mukaan ”niin kurssikirjaksi kuin käsikirjaksi asiantuntijoiden käyttöön”.

Aihe on ajankohtainen ja tärkeä. Onhan monen monissa tutkimuksissa ja muissa kir-

Pertti Koistinen
Työ, työvoima ja politiikka
Vastapaino, 2014

joituksissa hoettu viime vuosi-na sitä, että talous, työ, työelämä ja työmarkkinat ovat suuressa murroksessa. Näitä muutok-

sia pyritään hallitsemaan ennen muuta julkisen sektorin – mutta myös työmarkkinajärjestöjen, yksittäisten yritysten ja yksittäisten työvoimaan kuuluvien yksilöiden – suunnitelmallisella ja tavoitteellisilla toiminnalla eli politiikalla, jonka kokonaisuudesta käytän termiä työpolitiikka käsitteen laajassa merkityksessä.

Pertti Koistinen on sosiaalipolitiikan (erityisesti työpolitiikan) professori. Hän on 1970-luvulta lähtien tutkinut työmarkkinoiden rakennetta ja toimintaa, työllisyyttä ja työttömyyttä sekä työvoimapolitiikan ja sitä laajempien työ- ja sosiaalipolitiikan toimivuutta sekä kansallisessa että kansainvälisessä yhteydessä.

Mitä Koistisen järkälemäisen, lähinnä akateemisen tutkimustiedon inventaarioon perustuva tarkastelu kertoo talouden ja työn muodonmuutoksesta sekä sen työpoliittisista hallintapyrkimyksistä yhteiskunnan mikro-, meso- ja makrotaasoilla?

Koistisen esitys on paljolti meta-analyysi erilaisista kyseessä olevaa teemaa käsittelevistä tutkimuksista. Kirjoittaja tuo itse julki sen, että hän on inventoinut ja hyödyntänyt analyysinsä materiaalia seuraavien metodologisten ja lähdekriittisten tienviittojen avulla: 1) kenelle julkaisu on kirjoitettu, 2) mikä on tutkijan viesti, 3) mihin lähteisiin se perustuu ja 4) miten argumentointi (tulosten ja johtopäätösten perustelu) on toteutettu.

Arvioinnissa suuntaan nämä näkökulmat Koistisen kirjaan itseensä. En kuitenkaan arvuuttele, kenelle tekijä on kirjan kirjoittanut, vaan tältä osin pohdin, kenen luettavaksi (ja millä tavoin) se parhaiten sopii? Tä-

ten puntaroin teosta neljästä aspektista käsin: mikä on 1) viesti, 2) lähdeaineisto, 3) argumentaatio ja 4) kenelle kirja parhaiten sopii? Kohdistan kritiikin lähinnä kirjan kokonaisuuteen, mutta toki myös sen elementteihin eli lukuihin ja alalukuihin.

Kirjan nimi on *Työ, työvoima ja politiikka* eli kyseessä on kolmen asiavyöhyksen triangelili. Luvut on otsikoitu seuraavasti: 1) Työllisyys ja taloudellinen kehitys, 2) Työmarkkinoiden rakenteet ja instituutiot, 3) Työvoiman kysyntä, tarjonta ja työllisyys, 4) Työttömyys, teoriat ja mittaaminen, 5) Työ, tulot ja tulonjako, 6) Työsuojelu ja työntekijöiden sosiaaliset oikeudet ja 7) Aktiivisen työvoimapolitiikan ideat ja mahdollisuudet.

Mitä kirjan otsikointi ja rakenneratkaisu viestii ja mitä ja miten sillä argumentoidaan? Onko kirjoittajan pääviesti on se, että ensin tulee tarkastella sekä talouden muutosta ja sen kehitystä että työmarkkinoita ja sitten työvoiman kysyntää ja tarjontaa (mukaan lukien työttömyyskysymyksen) ja näiden jälkeen tulonjakopolitiikkaa, työsuojelua ja työntekijöiden sosiaalisia oikeuksia ja niiden kehittämistä ja lopuksi ”aktiivista työvoimapolitiikkaa”? Tätä rakenneratkaisua ja sen perustelua en ymmärtänyt. Täten otsikon osoittama selväpiirteisen esityksen kohdistaminen työn, työvoiman ja politiikan keskinäissuhteisiin hämärtyy. Triangeli muuttuu monimutkaiseksi ja osin käsittämättömäksi himmeliksi.

Koistisen rakenneratkaisu on vaikuttanut niiden tutkimusten valintaan, joihin tekijä tukeutuu ja joita hän analysoi. Mielestäni kirjassa ylikorostuu ta-

loustieteellinen tutkimus ja sen käsitteistö (etenkin luvut 3, 4 ja 5). Koistinen on käsitellyt yllättävän vähän uuden työpolitiikan (ml. työvoimapolitiikan) hahmottamisessa tärkeää työelämän muutoksen ei-taloustieteellistä tutkimusta, jota edustavat esimerkiksi Juha Siltalan analyysi työelämän huonontumisesta, Raija Julkusen uuden työn etsintä sekä Jussi Vähämäen inspiroiva ”dekonstrukttiivinen käsiteanalyysi” muutuneesta työstä, työmarkkinoista ja työpolitiikastakin sen laajassa merkityksessä.

Yksi suomalaisten tekemien tutkimusanalyysien ja oppikirjojen kirjoittamisen ikuisuuskysymys on kysymys kansallisen ja kansainvälisen suhteesta. Usein jompikumpi eli joko Suomen erityispiirteiden tai yleisten globaalisten kehityslinjojen analyysi ylikorostuu. Koistinen on nostanut esiin tämän kysymyksen ja tavoitellut kultaista keskietä, missä hän on onnistunut hyvin. Täten kirjoittaja on valottanut Suomen työpolitiikan mallin kansainvälisesti kiinnostavia asioita ja eritelty ”globaalin työpolitiikan” Suomen kannalta tärkeitä ilmiöitä.

Yhteiskuntatieteellisen kirjallisuuden monografioissa tekijällä käytettävissä erilaisia tarinankertomisen ja argumentoinnin tapoja: 1) lähteenä olevan tutkimusaineiston (esim. teorioiden) referointi ja/tai pedagogisointi, 2) tieteellinen kritiikki ja väittely (vrt. meta-analyysit ja katsoartikkelit) ja 3) polemisointi ja mediakirjoittamisen metodien (esim. jyrkät vastakohtasettelut) hyödyntäminen.

Teos on tekijän mukaan yhtäällä tutkimuksellinen analyysi ja toisaalla oppikirja (käsittekirja). Sen eri luvuissa on käytetty

– tai oltu käyttämättä – edellä mainittuja keinoja vaihtelevasti. Niinpä vaikkapa työttömyyttä tarkastelevissa alaluvuissa Koistinen on lähinnä referoinut – mutta vain vähän esipureskelut lukijaa ajatellen (vrt. pedagogisointi) – käytettyä lähdekirjallisuutta. Monin osin luvut ja alaluvut ovat perustuneet lähinnä tieteelliseen kritiikkiin ja väittelyyn. Tämä on tuottanut hyviä tutkimusaiheita uusille työvoima- ja työpoliittisille tutkimuksille; kuten vaikkapa millaista työpolitiikkaa ”globalisaation sukupolvi” tarvitsee (alaluku Työn sukupolvet). Polemisointia ja mediahenkisyyttä Koistisen kirjasta löytyy – valitettavasti – hyvin vähän. Tosin kirjoittaja silloin tällöin kritisoi vahvastikin erilaisia tulkintoja (esim. työvoiman tarjonnan oppia) ja puhuu työmarkkinoiden erityisryhmien (mm. luo-

van työn tekijät, vapaaehtoista työtä tekevät ja opiskelijat) nykyistä paremmin huomion ottavan työpolitiikan puolesta.

Kenelle suosittelen kirjaa luettavaksi? Koska kirjan perusrakente on vaikeasti ymmärrettävä ja esitystapa pääsääntöisesti akateemisen pitkäpiimäistä tutkimusten referointia ja tiukkaa tieteellistä väittelyä, en suosittele sitä kenellekään luettavaksi kurssikirjana alusta loppuun. Mielestäni paras tapa tutustua teokseen on lukea ja hyödyntää sitä valikoiden: tarkastella ensisijaisesti lukijaa askarruttavan kysymyksen kannalta relevantteja lukuja ja alalukuja. Tällä varauksella suosittelen sitä etenkin työpolitiikkaan erikoistuneille opiskelijoille (sekä maisterin opintojen syventäväsä vaiheessa että jatko-opinnoissa) mutta myös työvoimapolitiikan ja sen lähialueiden am-

matilaisille ja miksei myös työpoliittisiin keskusteluihin osallistuville. Kirjasta löytyy yksien kansien välistä monia keskeisiä käsitteitä, teorioita, empiirisiä tutkimustuloksia, jotka liittyvät työn, työvoiman ja työpolitiikan suhteisiin 2010-luvulla meillä ja muualla.

Koistinen pyrkii teoksellaan herättämään keskustelua. En kuitenkaan usko, että kirja virittää laajaa, yleistä tai suurta keskustelua kokonaisteemastaan, koska teoksen perusviesti on ainakin minulle kovin jäsentymätön. Mutta pieniä keskusteluja työpolitiikan alan tutkijoiden ja praktikoiden (esim. työvoimapalveluiden toimihenkilöt) keskuudessa se saattaa hyvinkin virittää – vaikkapa työttömyyden aikaisesta toimeentulosta ja opiskelijoihin kohdistuvasta työ- ja työvoimapolitiikasta.

Vallan tyylit

MATTI VIRTANEN

Anu Kantolan tuoreen kirjan perusajatuksen voi pelkistää suunnilleen näin. Jos vielä runsas sata vuotta sitten eurooppalainen valta esittäytyi kansalle kohottaakseen ja korostaakseen itseään, niin viimeistään maailmansotien jälkeen suunta on vaihtunut päinvastaiseksi: valta pyrkii jalkautumaan kansan pariin. Perussyynä on kahden uuden vallankäyttäjän ilmaantuminen yhteiskuntaan: äänestäjän ja kuluttajan.

Keisarit ja kuninkaat asuivat mahtavissa linnoissa, järjestivät mittavia kruunajaisia, paraateja, omia ja lastensa häitä. Loiston ja luksuksen tarkoitus oli

paitsi oikeuttaa kansanryhmiin jyrkkä hierarkia ja valtaeliitin ylellinen elämäntapa myös ja ennen kaikkea herättää etäistä kunnioitusta ja ihailua alemmissa kansanryhmissä. Keisarien ja kuninkaiden kunnioittava ihailu oli alamaisten kannalta menneiden valtamuotojen tunnetalouden keskeisin sidos. Etäisen ihailun voima on edelleen nähtävissä siinä asemassa ja kiinnostuksen määrässä, mitä Euroopan jäljellä olevia ja todellisen valtansa aikapäiviä siten menettäneitä kuninkaallisia kohtaan tunnetaan.

Ensimmäisen maailmansodan jälkimainingeissa katosi vii-

Anu Kantola
Matala valta
Vastapaino, 2014

si keisaria, kahdeksan kuningasta ja kahdeksantoista pienempää dynastiaa. Suuret imperiumit hajosivat, ja niiden tilalle syntyi joukko kansallisvaltioita, jotka alkoivat toteuttaa yleiseen ääni-oikeuteen nojaavaa demokratiaa. Vallanpitäjillä oli käsissään uusi polttava ongelma: liukas ja liikkuva äänestäjä. Valtaa ei enää peritty, se piti ansaita hankkimalla kansalaisten luottamus.

Vallan tyylit alkoivat varsinaisesti muuttua kuitenkin vasta toisen maailmansodan jälkeen,